

CUPRINS

CURSUL I

Fundamentele pedagogiei

I.1. Ce este pedagogia?.....	11
I.2. Domenii/evoluții ale pedagogiei.....	13
I.3. Educația – obiect de studiu al pedagogiei.	16
I.3.1. Ce este educația?.....	16
I.3.2. Natura fenomenului educațional.....	22
I.3.3. Fundamentele/determinanții educației.....	24
I.3.4. Funcțiile educației.....	25
I.3.5. Structura educației.....	26
I.4. Factorii fundamentali ai devenirii ființei umane.....	30
I.4.1. Ereditatea.....	30
I.4.2. Mediul.....	32
I.4.3. Educația – factor determinant/fundamental al formării și al dezvoltării personalității.....	36
I.4.4. Relația dintre factorii dezvoltării psihice și ai formării personalității.....	37
I.4.5. Sporirea educabilității – obiectiv major al educației permanente/ educației pe tot parcursul/traseul vieții.....	38
I.5. Rolul educației în dezvoltarea personalității.....	39
I.5.1. Educabilitatea.....	39
I.5.2. Delimitări conceptuale.....	40
I.5.3. Teorii privind educabilitatea.....	42
I.5.3.1. Teoria ereditaristă sau ineistă.....	42
I.5.3.2. Teoria ambientalistă.....	45
I.5.3.3. Teoria dublei/a triplei determinări.....	46
I.6. Dimensiunile/formele educației.....	48
I.6.1. Conceptul „formă/dimensiune a educației”.....	48
I.7. Componentele/laturile educației.....	53
I.7.1. Educația intelectuală/prin și pentru știință/cognitivă.....	53
I.7.2. Educația morală.....	55
I.7.3. Educația estetică.....	58
I.7.4. Educația tehnologică/profesională/prin muncă și pentru muncă.....	60
I.7.5. Educația fizică/psihomotrică.....	63
I.8. Noile educații.....	64
I.9. Profesionalizarea activității didactice între „dezirabil” și „inevitabil”.....	70
I.9.1. Rolul cadrului didactic ca agent al schimbării (Comisia pentru educație în sec. XXI – Delors. J., 2000).....	70
I.9.2. Conceptul de profesie.....	70
I.9.3. Conceptul de profesionalizare.....	71
I.9.4. Competența didactică.....	71
I.9.5. Eseu privind statutul profesional al cadrului didactic.....	72
I.10. Sinteze și abordări pentru seminar din alte perspective/alți autori.....	80

I.11. Sarcini de reflecție și exerciții aplicative.....	108
Bibliografie	110

CURSUL II

Teoria și metodologia curriculumului

II.1. Curriculumul – concept multidimensional	112
II.2. Perspective de analiză a curriculumului	114
II.3. Caracteristicile unui curriculum pertinent	115
II.4. Tipuri de curriculum	116
II.5. Curriculum ca structură/alcătuire – analiză de structură	118
II.5.1. Finalitățile educației; indicatori în formularea finalităților învățământului preuniversitar	118
II.5.2. Relațiile dintre finalitățile educației.....	123
II.5.3. Funcțiile obiectivelor educaționale/pedagogice	124
II.6. Clasificarea obiectivelor pedagogice.....	125
II.6.1. Taxonomia obiectivelor	125
II.6.2. Formularea obiectivelor operaționale	126
II.7. Pedagogia prin obiective vs. cea bazată pe competențe	129
II.7.1. Relația obiective–competențe	131
II.7.2. Relația capacități–competențe	132
II.8. Conținuturile curriculare	134
II.8.1. Modalitățile de organizare a conținuturilor	135
II.9. Timpul școlar	137
II.10. Strategii didactice	138
II.11. Strategii de evaluare.....	140
II.12. Proiectarea curriculumului	140
II.12.1. Caracteristicile proiectării curriculare	140
II.12.2. Proiectarea curriculară centrată pe competențe	141
II.12.2.1. Clarificări noționale	141
II.12.2.2. Modelul curricular din perspectivă pedagogică.....	142
II.12.2.3. Modelul curricular din perspectivă psihologică.....	142
II.12.2.4. Importanța conținuturilor	142
II.13. Proiectarea construirii curriculumului	142
II.14. Curriculum ca proces/dinamică/etapizare – analiză de proces	144
II.14.1. Proiectarea/elaborarea curriculumului cere cu necesitate respectarea următoarelor fundamente:	144
II.14.2. Implementarea curriculumului.....	148
II.14.3. Evaluarea curriculumului.....	148
II.15. Curriculum ca produse / Analiza curriculumului ca produs	148
II.16. Sinteze și alte abordări pentru seminar din partea altor autori.....	151
II.17. Sarcini de reflecție și exerciții aplicative	170
Bibliografie	172

CURSUL III

Teoria și metodologia instruirii

III.1. Procesul de învățământ – obiectul de studiu al didacticii.....	173
III.2. Didactica – teorie generală a procesului de învățământ / teoria instruirii	175
III.2.1. Istoricul didacticii	175

III.2.2. Clarificări noționale	177
III.2.3. Didactica generală, didacticile speciale/didactica specialității	180
III.3. Procesul de învățământ ca relație predare – învățare – evaluare	183
III.3.1. Procesul de învățământ/concept.....	183
III.3.1.1. Procesul de învățământ – abordare.....	185
III.3.1.2. Caracterul procesului de învățământ	185
III.3.1.3. Funcțiile procesului de învățământ	185
III.3.1.4. Abordarea sistemică a procesului de învățământ Noțiunea de sistem include un ansamblu organizat de elemente și relații dintre acestea	185
III.3.2. Procesul de învățământ ca proces de comunicare.....	186
III.3.2.1. Comunicarea didactică este o comunicare instrumentală realizată prin mijloace verbale și nonverbale.....	186
III.3.3. Procesul de învățământ ca proces de cunoaștere	187
III.4. Instruirea.....	188
III.5. Predarea – componentă și funcție fundamentală a procesului de învățământ	188
III.5.1. Concept/accepție.....	188
III.5.2. Strategii de predare	189
III.5.3. Stiluri de predare	191
III.6. Învățarea	192
III.6.1. Conceptul de învățare	192
III.6.2. Învățarea școlară.....	193
III.6.2.1. Caracteristicile învățării școlare	193
III.6.2.2. Etapele învățării școlare.....	194
III.6.2.3. Tipuri fundamentale de învățare	195
III.6.2.4. Condițiile învățării școlare eficiente.....	195
III.6.2.5. Învățarea centrată pe copil/elev/educabil.....	196
III.6.2.6. Învățarea creativității	197
III.7. Teorii ale învățării.....	200
III.7.1. Clasificare generală.....	200
III.7.2. Teoriile învățării și rezolvarea de probleme (ca necesitate actuală)	200
III.7.3. Behaviorismul.....	203
III.7.4. Cognitivismul	207
III.7.4.1. Cognitivismul și rezolvarea de probleme (ca necesitate actuală)	217
III.7.5. Constructivismul – premise teoretice	218
III.7.6. Teoria antrenamentului intelectual	224
III.8. Metodologia didactică.....	228
III.8.1. Conceptul de metodă de învățământ	228
III.8.2. Mijlocul de învățământ	229
III.8.2.1. Funcțiile metodelor de învățământ	229
III.8.3. Clasificarea metodelor didactice	230
III.8.3.1. Metode activ-participative/activ-interactive	230

III.8.4. Caracteristicile principalelor metode utilizate în procesul de instruire (folosite și în învățământul primar și preșcolar/ conform specificității)	231
III.9. Mijloacele didactice.....	238
III.9.1. Rolul mijloacelor didactice.....	238
III.9.2. Funcțiile pedagogice ale mijloacelor didactice.....	238
III.9.3. Generațiile mijloacelor de învățământ/clasificare	239
III.10. Principiile procesului de învățământ/principiile didactice	239
III.10.1. Concept.....	239
III.10.2. Principiul participării conștiente și active	240
III.10.3. Principiul intuiției.....	240
III.10.4. Principiul legării teoriei cu practica	240
III.10.5. Principiul învățământului sistematic și continuu	241
III.10.6. Principiul însușirii temeinice a cunoștințelor și a abilităților	241
III.10.7. Principiul accesibilității și individualizării învățământului	241
III.10.8. Principiul asigurării conexiuni inverse	241
III.11. Moduri și forme de organizare a procesului instructiv-educativ.....	241
III.11.1. Lecția	241
III.11.2. Tipuri și variante de lecție după sarcina dominantă	242
III.11.3. Evenimentele instructionale (etape – văzute tradițional) ale unei lecții.....	244
III.11.4. Alte forme/modalități de organizare a procesului de învățământ pe clase și lecții în decursul timpului.....	245
III.12. Proiectarea activităților didactice.....	248
III.12.1. Conceptul de proiectare didactică (microstructural)	248
III.12.2. Funcțiile proiectării pedagogice/design instructional	248
III.12.3. Etapele proiectării didactice	250
III.12.4. Proiectarea la nivelul învățământului preuniversitar	251
III.12.5. Proiectul didactic (de lecție sau de activitate).....	257
III.13. Activitățile integrate în grădiniță (concept/metodologie).....	259
III.13.1. Conținutul activității didactice pe domeniile experiențiale	259
III.13.2. Forme de organizare a activităților didactice în grădiniță.....	260
III.13.3. Proiectare la nivel de grădiniță.....	262
III.14. Sarcini de reflecție și exerciții aplicative	263
Bibliografie	265

CURSUL IV

Teoria și metodologia evaluării

IV.1. Evaluarea școlară – componentă fundamentală a procesului de învățământ – abordări generale	266
IV.1.1. Operațiile evaluării.....	271
IV.2. Stabilirea modurilor de evaluare/a metodologiei	273
IV.3. Funcțiile evaluării.....	274
IV.4. Tipuri/forme de evaluare.....	276
IV.4.1. Evaluarea inițială.....	278
IV.4.2. Evaluarea formativă.....	279
IV.4.3. Evaluarea sumativă (cumulativă)/finală	280

IV.4.4. Evaluarea criterială	281
IV.4.5. Evaluarea normativă	281
IV.4.6. Evaluarea formatoare	281
IV.5. Metode și instrumente de evaluare	282
IV.5.1. Clasificarea metodelor de evaluare	282
IV.5.2. Instrumente de evaluare	283
IV.5.2.1. Criterii de selecție și organizare a instrumentelor evaluative	283
IV.5.2.2. Calități/funcții ale instrumentelor de evaluare	283
IV.6. Metode tradiționale/clasice de evaluare	284
IV.6.1. Evaluarea orală	284
IV.6.2. Evaluarea prin probe scrise	286
IV.6.3. Evaluarea prin probe practice	287
IV.6.4. Testul docimologic	287
IV.7. Metode alternative/complementare/moderne de evaluare	290
IV.7.1. Observarea sistematică a comportamentului elevului față de învățare/față de activitatea școlară, sau în procesul de învățământ	290
IV.7.1.1. Fișa de evaluare	291
IV.7.1.2. Scara de clasificare	291
IV.7.1.3. Lista de control și verificare	292
IV.7.1.4. Grila de apreciere	292
IV.7.2. Portofoliul	293
IV.7.3. Proiectul	294
IV.7.4. Investigația	296
IV.7.5. Autoevaluarea/evaluarea formatoare	297
IV.8. Tipologia itemilor utilizați în evaluare	298
IV.8.1. Caracteristicile itemilor	300
IV.8.1.1. Itemi obiectivi	300
IV.8.1.2. Itemi semiobiectivi	303
IV.8.3. Itemi subiectivi care solicită un răspuns deschis	305
IV.9. Factori perturbatori și erori în evaluare	306
IV.10. Efectul backwash	310
IV.11. Evaluarea tradițională vs evaluarea modernă	311
IV.12. Scurtă privire istorică și deschideri în contextul european contemporan	312
IV.12.1. Considerații introductive în problematica evaluării la nivel european	312
IV.12.2. O lucrare de referință în problema evaluării publicată la sfârșitul secolului trecut	317
IV.12.3. Literatura anglo-saxonă actuală, model pentru dezvoltările locale	321
IV.12.4. Evaluarea internațională a elevilor	323
IV.13. Întrebări/Sarcini de reflecție și exerciții aplicative	324
Bibliografie	325

CURSUL V

Fenomenul educațional și problematica lumii contemporane

V.1. Societatea globală și educația continuă	327

V.2. Lumea/societatea umană încotro?	328
V.3. Societatea regională și educația	329
V.4. Educația și societatea românească în contextul regionalizării și globalizării	331
V.5. O „lectură” a educației prin grila postmodernității	332
V.6. Manifestări contemporane ale umanismului în științele educației	336
V.7. Cultura și școala contemporană	337
V.8. Condiția de științificitate a cunoștințelor pedagogice – necesitate a lumii contemporane	339
V.8.1. Condiția de științificitate – înțeles și proprietăți	340
V.8.2. Explicația științifică în pedagogie/științele educației	341
V.9. Direcții noi în demersul științific educațional din perspectiva didacticii contemporane	344
V.9.1. Paradigmele și schimbările noi în demersul educațional	344
V.9.2. Paradigma normativă	349
V.9.3. Paradigma interpretativă	352
V.10. Demersul centrat pe competențe	357
V.11. „Noile educații” și educația contemporană	364
V.12. Autoeducația în contemporaneitate	366
V.13. Educația permanentă și contemporaneitatea	367
V.14. Sarcini de reflecție și exerciții aplicative	369
Bibliografie	370

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	373